

Koos Landwehr

Verwonderaar met een fotografisch geheugen

Koos Landwehr in zijn atelier in Frankrijk | **Foto** Familie Landwehr

Vele KNNV'ers zullen dr. J. Landwehr (Koos) vooral kennen als schrijver en tekenaar van verschillende atlassen. Van zijn hand verschenen *Bladmossen* (1966), *Grassen* (1974), *Levermossen* (1980), *Nieuwe Atlas Nederlandse Bladmossen* (1984). En natuurlijk het tweedelige *Wilde Orchideeën in Europa* uit 1977. Rob Monsees haalt herinneringen op aan de begenadigde tekenaar.

Tekst Rob Monsees

".....
'k was nog jong, maar in het heden
weet ik nog het een en ander
bij 't kleine slootje, waar gamander
en stekeltjes en salamander
mij bezig hielden en mij boeiden
.....
nu denk je dikwijls bij jezelf
wat was die tijd toch fijn
'k zou best nog even willen zijn
zoals toen, gewoon heel klein"

(Uit: *Het Slootje* door Koos Landwehr)

Uit de slotregels van het gedicht *Het slootje*, een van de vele gedichtjes die Koos Landwehr (1911-1996) schreef, spreekt een verlangen naar zijn kindertijd. Ook toen was hij kennelijk al gegrepen door wat de natuur te bieden had. Veel mensen zullen zich daarin herkennen: de verwondering die ons als jeugdige natuurvrienden begeleidde. Dit gedichtje kreeg ik via Luuk Blom, gehuwd met Erica Landwehr, de dochter van Koos. Zoals dit gedichtje heeft haar vader er nog veel meer geschreven.

Loopbaan

Zijn werkzame (eerste!) leven verliep onder meer via tuinbouwschool (hoveniersopleiding, tuinbouwvakonderwijzer) en een bloemkwekerij (met broer) naar de gemeente Amstelveen. Daar werd hij uiteindelijk waarnemend directeur van de Plantsoenendienst, nadat zijn bedrijf was onteigend in het kader van de aanleg van het Amsterdamse Bos.

Koos Landwehr was zes jaar bestuurslid van de KNNV-afdeling Amsterdam. Daarnaast was hij actief in de Amsterdamse mossenwerkgroep, later Bryologische Werkgroep van de NVV, nu de KNNV. Zijn mossenboek en orchideeënboek behoren tot zijn bekendste werken. Minder bekend zijn titels als *Tekenen van bomen en Heesters, leerboek voor tuintekenaars, tuinbouwscholen en bouwkundigen* (1950) en *Inheemse planten voor Park en Tuinen* (1974, 1979).
Landwehr bezat een perfect werkend fotografisch geheugen: wat hij zag, kon hij uit het blote hoofd natekenen. Dat was een groot voordeel, want Landwehr reisde eerst met een VW-busje en later met de kleinste Eriba-caravan, meestal in zijn eentje, door heel Europa op zoek naar orchideeën.
Met als resultaat het in 1977 verschenen

tweedelige *Wilde Orchideeën in Europa*, dat in 1981 ook een Franse uitgave beleefde.

Ontmoeting

Ik heb het voorrecht gehad deze bijzondere mens in 1975 te ontmoeten in Le Montat, Frankrijk. Daar woonde hij na zijn pensionering samen met zijn Elly en beheerde een fraaie niet-omheinde tuin van twee hectare, vol wilde planten en orchideeën. Koos was niet alleen een liefhebber, maar ook een beschermer. De Franse plezierjager die ongevraagd zijn domein als jachtterrein zag, werd scheldend en zwaaiend met een flinke buks verjaagd naar veiliger streken. Tot genoegen van ree en zwijn!
Het was in zijn atelier dat ik er verwonderd en verbaasd getuige van was dat hij in een oogwenk met enkele pennenstreken een écht landschap neerzette. In Frankrijk werkte hij ook aan een uitgave over de Franse flora, in aquarellen. Deze werd helaas niet voltooid, omdat hij vanwege afnemend gezichtsvermogen het werk moest stoppen, terwijl al zo'n achthonderd aquarellen klaar waren.

Nog steeds zichtbaar

Een aanzienlijk deel van het werk van Koos Landwehr is overgedragen aan de BLWG (Bryologische en Lichenologische Werkgroep) en de KNNV en wordt nog steeds gebruikt. De Historische Vereniging Amstelveen bezit zo'n vijftien olieverfschilderijen van Landwehr, geschonken door zijn vrouw Elly. De schilderijen vormen een vast onderdeel van hun tentoonstelling. Het voormalig Mauritsplantsoen in Amstelveen heet sinds 1997 het Koos Landwehrpark, een eerbetoon aan deze gedreven, artistieke mens.

Tot slot

Op 20 oktober 1996 overleed Koos Landwehr in Frankrijk als gevolg van een auto-ongeluk de dag daarvoor. Over hem is veel meer te vertellen dan hier mogelijk is. Ik noem hier een paar eervolle onderscheidingen: erelid van de KNNV, Ridder van de Orde van Oranje-Nassau (1975), eredoctoraat van de Universiteit van Amsterdam voor zijn gehele teken- en schilderwerk, de Heimans en Thijsseprijs (1972) en een ANWB-onderscheiding (1973). ■

Buxbaumiella nr. 41 (dec. 1996, uitgave van de BLWG van de KNNV) bevat een uitvoerig overzicht van Landwehrs wel en wee. Ik maakte daar dankbaar gebruik van voor dit stukje. Erica Landwehr ben ik erkentelijk voor haar aanvullingen en inbreng uit haar archief.
Kijk ook op *Wikipedia* en blader vooral door het boek *Wilde Orchideeën*.
Doe dat langzaam en keer op keer en geniet zo van het werk van deze kunstenaar!

Scan van een originele tekening voor *Nieuwe Atlas Nederlandse Bladmossen* | **Beeld** via BLWG)

Een van de illustraties van Landwehr uit *Wilde orchideeën.*